

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)

της 19ης Οκτωβρίου 2017*

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Οδηγία 2005/29/EK – Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων έναντι των καταναλωτών – Πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής – Πώληση από χονδρέμπορο σε εμπόρους λιανικής – Αρμοδιότητα του Δικαστηρίου – Εθνική νομοθεσία προβλέπουσα γενική απαγόρευση των πωλήσεων επί ζημιά – Εξαιρέσεις που στηρίζονται σε κριτήρια μη προβλεπόμενα από την εν λόγω οδηγία»

Στην υπόθεση C-295/16,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 4 de Murcia (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο αριθ. 4 της Murcia, Ισπανία) με απόφαση της 27ης Απριλίου 2016, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Μαΐου 2016, στο πλαίσιο της δίκης

Europamur Alimentación SA

κατά

Dirección General de Comercio y Protección del Consumidor de la Comunidad Autónoma de la Región de Murcia,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. L. da Cruz Vilaça, πρόεδρο τμήματος, E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger και F. Biltgen (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: I. Šléssy, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 6ης Απριλίου 2017,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Europamur Alimentación SA, εκπροσωπούμενη από τον F. Bueno Sánchez, Procurador, καθώς και από τον A. García Medina, abogado,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Gavela Lloris,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις S. Pardo Quintillán και G. Goddin,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 29ης Ιουνίου 2017,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία της οδηγίας 2005/29/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/EK, 98/27/EK και 2002/65/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές») (ΕΕ 2005, L 149, σ. 22).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Europamur Alimentación SA (στο εξής: Europamur) και της Dirección General de Comercio y Protección del Consumidor de la Comunidad Autónoma de la Región de Murcia (Γενικής Διευθύνσεως Εμπορίου και Προστασίας των Καταναλωτών της Αυτόνομης Περιφέρειας της Murcia, Ισπανία), πρώην Dirección General de Consumo, Comercio y Artesanía de la Comunidad Autónoma de la Región de Murcia (Γενική Διεύθυνση Καταναλωτών, Εμπορίου και Βιοτεχνίας της Αυτόνομης Περιφέρειας της Murcia, στο εξής: περιφερειακή διοίκηση), σχετικά με τη νομιμότητα διοικητικής κυρώσεως που επιβλήθηκε στην Europamur λόγω παραβάσεως της απαγορεύσεως πωλήσεως επί ζημία η οποία προβλέπεται από την ισπανική νομοθεσία σχετικά με το λιανεμπόριο.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Στις αιτιολογικές σκέψεις 6, 8 και 17 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές εκτίθενται τα εξής:

«(6) [...] [Η] παρούσα οδηγία επιδιώκει την προσέγγιση της νομοθεσίας των κρατών μελών για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης της αθέμιτης διαφήμισης, οι οποίες βλάπτουν άμεσα τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών και, συνεπώς, έμμεσα τα οικονομικά συμφέροντα των θεμιτών ανταγωνιστών. [...] Δεν καλύπτει ούτε θίγει τους εθνικούς νόμους για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν μόνο τα οικονομικά συμφέροντα των ανταγωνιστών ή τις πρακτικές που αφορούν εμπορικές συναλλαγές· τα κράτη μέλη, λαμβάνοντας πλήρως υπόψη τους την αρχή της επικουρικότητας, θα συνεχίσουν να είναι σε θέση να ρυθμίζουν τέτοιου είδους πρακτικές, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, εφόσον επιλέξουν να το πράττουν. [...]

[...]

- (8) Η παρούσα οδηγία προστατεύει τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών από τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές. [...]

[...]

(17) Είναι σκόπιμο να καθοριστούν οι εμπορικές πρακτικές που είναι αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις, χάριν μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου. Στο παράρτημα I περιλαμβάνεται ο πλήρης κατάλογος όλων αυτών των πρακτικών. Είναι οι μόνες εμπορικές πρακτικές που μπορούν να θεωρηθούν αθέμιτες, χωρίς κατά περίπτωση αξιολόγηση, παρά τις διατάξεις των άρθρων 5 έως 9. Ο κατάλογος μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με αναθεώρηση της οδηγίας.»

4 Το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής ορίζει τα εξής:

«Σκοπός της παρούσας οδηγίας είναι να συμβάλει στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών με την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που βλάπτουν τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών.»

5 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α) “καταναλωτής”: κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, όσον αφορά τις εμπορικές πρακτικές που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί για λόγους οι οποίοι δεν εμπίπτουν στην εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα·

β) “εμπορευόμενος”: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο, όσον αφορά τις εμπορικές πρακτικές που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι σχετίζονται με την εμπορική, επιχειρηματική, βιοτεχνική ή ελευθέρια επαγγελματική του δραστηριότητα και κάθε πρόσωπο το οποίο ενεργεί εξ ονόματος ή για λογαριασμό του εμπορευόμενου·

[...]

δ) “αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές” [...]: κάθε πράξη, παράλειψη, τρόπος συμπεριφοράς ή εκπροσώπησης, εμπορική επικοινωνία, συμπεριλαμβανομένης της διαφήμισης και του μάρκετινγκ, ενός εμπορευόμενου, άμεσα συνδεδεμένη με την προώθηση, πώληση ή προμήθεια ενός προϊόντος σε καταναλωτές·

[...].»

6 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«Η παρούσα οδηγία ισχύει για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές, όπως αυτές θεσπίζονται στο άρθρο 5, πριν, κατά τη διάρκεια και ύστερα από εμπορική συναλλαγή σχετιζόμενη με ένα συγκεκριμένο προϊόν.»

7 Το άρθρο 4 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές προβλέπει τα ακόλουθα:

«Τα κράτη μέλη δεν περιορίζουν ούτε την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών ούτε την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών για λόγους που εμπίπτουν στον τομέα όπου επιδιώκεται η προσέγγιση της νομοθεσίας μέσω της παρούσας οδηγίας.»

8 Το άρθρο 5 της οδηγίας αυτής, με τίτλο «Απαγόρευση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών», έχει ως εξής:

«1. Απαγορεύονται οι αθέμιτες εμπορικές πρακτικές.

2. Μια εμπορική πρακτική είναι αθέμιτη όταν:

α) είναι αντίθετη προς τις απαιτήσεις επαγγελματικής ευσυνειδησίας,

και

- β) στρεβλώνει ουσιωδώς ή ενδέχεται να στρεβλώσει ουσιωδώς την οικονομική συμπεριφορά του μέσου καταναλωτή στον οποίο φθάνει ή στον οποίο απευθύνεται το προϊόν ή του μέσου μέλους της ομάδας, όταν εμπορική πρακτική απευθύνεται σε συγκεκριμένη ομάδα καταναλωτών.

[...]

4. Ιδιαιτέρως, εμπορικές πρακτικές είναι αθέμιτες όταν:

- α) είναι παραπλανητικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 6 και 7,

ή

- β) είναι επιθετικές όπως καθορίζεται στα άρθρα 8 και 9.

5. Το παράρτημα I περιέχει τον κατάλογο των εμπορικών πρακτικών που θεωρούνται αθέμιτες υπό οποιεσδήποτε περιστάσεις. Ο ίδιος ενιαίος κατάλογος ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη και μπορεί να τροποποιηθεί μόνο με αναθεώρηση της οδηγίας.»

Το ισπανικό δίκαιο

Η νομοθεσία περί εμπορίου λιανικής

- 9 Στην αιτιολογική έκθεση του Ley 7/1996 de Ordenación del Comercio Minorista (νόμου 7/1996 περί ρυθμίσεως του λιανεμπορίου), της 15ης Ιανουαρίου 1996 (BOE αριθ. 15, της 17ης Ιανουαρίου 1996, σ. 1243), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης (στο εξής: LOCM), αναφέρονται τα εξής:

«Σκοπός του παρόντος νόμου [είναι, ιδίως,] η διόρθωση των ανισορροπιών μεταξύ των μεγάλων και των μικρών εμπορικών επιχειρήσεων και, κυρίως, η διατήρηση του ελεύθερου και θεμιτού ανταγωνισμού. Είναι γνωστό ότι οι πλέον άμεσες και απτές συνέπειες του ελεύθερου και θεμιτού ανταγωνισμού περιλαμβάνουν τη συνεχή βελτίωση των τιμών και της ποιότητας και άλλων όρων της προσφοράς και των υπηρεσιών προς το κοινό, γεγονός το οποίο σημαίνει, τελικώς, αποτελεσματικότερη δράση προς όφελος των καταναλωτών.»

- 10 Το άρθρο 14 του LOCM, με τίτλο «Απαγόρευση πωλήσεως επί ζημιά», προβλέπει, στις παραγράφους 1 και 2, τα εξής:

«1. Ανεξάρτητα από τα προβλεπόμενα στο προηγούμενο άρθρο, [στο οποίο προβλέπεται η αρχή της ελευθερίας των τιμών,] δεν επιτρέπεται η προσφορά ή η πραγματοποίηση λιανικών πωλήσεων επί ζημιά, με την επιφύλαξη των περιπτώσεων που ρυθμίζονται στα κεφάλαια IV [πώληση κατά τις εκπτώσεις] και V [πώληση σε περίπτωση εκκαθαρίσεως] του τίτλου II του παρόντος νόμου, εκτός εάν το πρόσωπο που τις πραγματοποιεί έχει ως σκοπό την προσέγγιση των τιμών ενός ή περισσότερων ανταγωνιστών με δυνατότητα σημαντικού επηρεασμού των πωλήσεών του ή πρόκειται για ευπαθή είδη των οποίων πλησιάζει η ημερομηνία λήξεως.

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να τηρούνται τα προβλεπόμενα στον νόμο περί αθέμιτου ανταγωνισμού.

2. Για τους σκοπούς της προηγούμενης παραγράφου, θεωρείται ότι υφίσταται πώληση επί ζημία όταν η τιμή προϊόντος είναι κατώτερη της τιμής αγοράς βάσει τιμολογίου, κατόπιν αφαιρέσεως του αναλογούντος μέρους των εκπτώσεων που αναγράφονται σε αυτό, ή της τιμής αντικαταστάσεως εάν είναι κατώτερη αυτής ή του πραγματικού κόστους παραγωγής εάν το προϊόν παρασκευάστηκε από τον ίδιο τον επιχειρηματία, προσαυξημένων με τους έμμεσους φόρους που επιβάλλονται στην πράξη.»

- 11 Δυνάμει της έκτης συμπληρωματικής διατάξεως του LOCM, η οποία προστέθηκε στον εν λόγω νόμο το 1999, αυτή η απαγόρευση της πωλήσεως επί ζημία ισχύει επίσης «για τις επιχειρήσεις κάθε νομικής μορφής, οι οποίες ασκούν χονδρεμπόριο».
- 12 Ο LOCM τέθηκε σε εφαρμογή από την Αυτόνομη Περιφέρεια της Murcia με τον Ley 11/2006 sobre Régimen del Comercio Minorista de la Región de Murcia (νόμο 11/2006, περί εμπορίου λιανικής της Περιφέρειας της Murcia), της 22ας Δεκεμβρίου 2006 (BORM αριθ. 2, της 3ης Ιανουαρίου 2007, σ. 141, στο εξής: περιφερειακός νόμος 11/2006). Το άρθρο 54 του νόμου προβλέπει ότι οι σοβαρές παραβάσεις τιμωρούνται με πρόστιμο ύψους από 3 001 ευρώ έως 15 000 ευρώ. Για τον προσδιορισμό της υπάρξεως «σοβαρής παραβάσεως», ο ως άνω νόμος παραπέμπει στον LOCM, το άρθρο 65, παράγραφος 1, στοιχείο c, του οποίου χαρακτηρίζει ως σοβαρές παραβάσεις τις πωλήσεις επί ζημία. Οι παράγοντες οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του ύψους της κυρώσεως καθορίζονται στο άρθρο 55 του περιφερειακού νόμου 11/2006, ο οποίος μνημονεύει, ιδίως, τη σοβαρότητα της ζημίας «σε βάρος των συμφερόντων των καταναλωτών».

Η νομοθεσία περί αθέμιτου ανταγωνισμού

- 13 Στο προοίμιο του Ley 3/1991 de Competencia Desleal (νόμου 3/1991, περί αθέμιτου ανταγωνισμού), της 10ης Ιανουαρίου 1991 (BOE αριθ. 10, της 11ης Ιανουαρίου 1991, σ. 959, στο εξής: LCD), αναφέρονται τα ακόλουθα:

«[Ο παρών] νόμος υπαγορεύεται από την ανάγκη προσαρμογής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού στις αξίες που αποκρυσταλλώνονται στις οικονομικές φύσεως διατάξεις του Συντάγματός μας. Βάσει του Συντάγματος της Ισπανίας του 1978, το οικονομικό σύστημα βασίζεται στην αρχή της επιχειρηματικής ελευθερίας και, ως εκ τούτου, σε θεσμικό επίπεδο, στην αρχή του ελεύθερου ανταγωνισμού. Για τον κοινό νομοθέτη, από την αρχή αυτή προκύπτει η υποχρέωση θεσπίσεως συγκεκριμένων μηχανισμών ώστε να εμποδιστεί η αποδυνάμωση της εν λόγω βασικής αρχής από αθέμιτες πρακτικές οι οποίες μπορούν ενδεχομένως να διαταράξουν την ανταγωνιστική λειτουργία της αγοράς.

Η συνταγματική αυτή επιταγή συμπληρώνεται και ενισχύεται από την επιταγή που απορρέει από την αρχή της προστασίας των καταναλωτών, υπό την ιδιότητά τους ως αδύναμου μέρους στις συνήθεις σχέσεις της αγοράς, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 51 του Συντάγματος.

Η νέα αυτή πτυχή του ζητήματος, την οποία αγνοεί γενικά το παραδοσιακό δίκαιο περί αθέμιτου ανταγωνισμού της Ισπανίας, αποτέλεσε πρόσθετο κίνητρο μέγιστης σημασίας για την κατάρτιση της νέας νομοθεσίας.»

- 14 Το άρθρο 17 του LCD, με τίτλο «Πώληση επί ζημία», ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Εκτός εάν προβλέπεται άλλως στους νόμους ή στους κανονισμούς, οι τιμές καθορίζονται ελεύθερα.

2. Εντούτοις, η πώληση η οποία πραγματοποιείται κάτω του κόστους ή κάτω της τιμής αγοράς θεωρείται αθέμιτη στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- a) όταν ενδέχεται να παραπλανήσει τους καταναλωτές σχετικά με το επίπεδο των τιμών άλλων προϊόντων ή υπηρεσιών της ίδιας επιχειρήσεως·

- b) όταν έχει ως αποτέλεσμα τη δυσφήμιση της εικόνας προϊόντος ή επιχειρήσεως τρίτου·
- c) όταν εντάσσεται σε στρατηγική με σκοπό την εξάλειψη από την αγορά ανταγωνιστή ή ομάδας ανταγωνιστών.»

Ο νόμος 29/2009

- 15 Η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές μεταφέρθηκε στην ισπανική έννομη τάξη με τον Ley 29/2009 por la que se modifica el Régimen Legal de la Competencia Desleal y de la Publicidad para la Mejora de la Protección de los Consumidores y Usuarios (νόμος 29/2009 περί τροποποίησης του νομικού καθεστώτος του αθέμιτου ανταγωνισμού και της διαφήμισης για τη βελτίωση της προστασίας των καταναλωτών και των χρηστών), της 30ής Δεκεμβρίου 2009 (BOE αριθ. 315, της 31ης Δεκεμβρίου 2009, σ. 112039, στο εξής: νόμος 29/2009).
- 16 Ο νόμος 29/2009 τροποποίησε, μεταξύ άλλων ρυθμίσεων, τον LOCM και τον LCD, χωρίς πάντως να μεταβάλει τις διατάξεις τους οι οποίες μνημονεύονται, αντιστοίχως, στις σκέψεις 9 έως 12, καθώς και στις σκέψεις 13 και 14 της παρούσας αποφάσεως.
- 17 Ο νόμος 29/2009 προσέθεσε μία παράγραφο 3 στο άρθρο 18 του LOCM, κατά την οποία η εμπορική προώθηση πωλήσεων «θεωρείται αθέμιτη όταν συντρέχουν οι περιστάσεις οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 5 του [LCD]».
- 18 Ο νόμος 29/2009 τροποποίησε, αφενός, το άρθρο 4 του LCD, θέτοντας τα κριτήρια βάσει των οποίων χαρακτηρίζεται ως «αθέμιτη» μια εμπορική πρακτική, όπως τα ως άνω κριτήρια ορίζονται στο άρθρο 5 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, και, αφετέρου, τα άρθρα 5 και 7 του LCD, το κείμενο των οποίων επαναλαμβάνει πλέον, αντιστοίχως, εκείνο των άρθρων 6 και 7 της εν λόγω οδηγίας.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 19 Η Eurogamur πωλεί, ως εταιρία χονδρικής, προϊόντα οικιακής χρήσεως και τρόφιμα σε υπεραγορές και σε συνοικιακά καταστήματα που επηρεάζονται άμεσα από τον ανταγωνισμό των μεγάλων αλυσίδων υπεραγορών. Δεδομένου ότι είναι ενταγμένη σε ένα κεντρικό πρακτορείο προμηθειών, η Eurogamur μπορεί να προτείνει στα μικρά εμπορικά καταστήματα που είναι πελάτες της προϊόντα σε ανταγωνιστικές τιμές, ώστε αυτά να μπορούν να αντιμετωπίσουν τις μεγάλες αλυσίδες καταστημάτων.
- 20 Με απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 2015, η περιφερειακή διοίκηση επέβαλε στην Eurogamur πρόστιμο ύψους 3 001 ευρώ λόγω παραβάσεως της απαγορεύσεως του άρθρου 14 του LOCM, επειδή πώλησε επί ζημία ορισμένα προϊόντα που εμπορεύεται.
- 21 Η περιφερειακή διοίκηση αιτιολόγησε την απόφασή της, ιδίως, με παρατηρήσεις σχετικές με την προστασία των καταναλωτών. Ειδικότερα, θεώρησε, καταρχάς, ότι οι εκπτώσεις «δεν πρέπει να θίγουν, εις βάρος των καταναλωτών και των χρηστών, την προσήκουσα διαμόρφωση της συγκαταθέσεως για τη σύναψη συμβάσεως όσον αφορά το ορθό επίπεδο των τιμών συγκεκριμένου επιχειρηματία ή συγκεκριμένης επιχειρήσεως». Στη συνέχεια, έλαβε υπόψη την «κοινωνική σημασία της παραβάσεως, η οποία επηρεάζει το σύνολο των επιχειρηματιών και των καταναλωτών στην Περιφέρεια της Murcia [...] καθόσον ο οικονομικός σκοπός που επιδιώκει ο παραβάτης είναι πολλαπλός και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία προσφορών που λειτουργούν ως δέλεαρ ή παραπλάνηση για προϊόντα όπως τα επίμαχα, με σκοπό την παρότρυνση των καταναλωτών να αγοράσουν προϊόντα ή υπηρεσίες της ίδιας επιχειρήσεως καθώς και με συγκαλυμμένη πρόθεση αποθαρρύνσεως ή εξαλείψεως των ανταγωνιστών». Τέλος, όταν προσδιόρισε το ύψος της κυρώσεως, έλαβε υπόψη το κριτήριο της «σοβαρής ζημίας σε βάρος των συμφερόντων των καταναλωτών», το

οποίο προβλέπεται στο άρθρο 55 του περιφερειακού νόμου 11/2006. Αντιθέτως, δεν διευκρίνισε σε ποιο βαθμό η συμπεριφορά της Europamur έβλαψε συγκεκριμένα τα συμφέροντα των καταναλωτών, δεδομένου ότι, κατά την κρατούσα ερμηνεία του άρθρου 14 του LOCM, η πώληση επί ζημία μπορεί αφ' εαυτής να βλάψει τους καταναλωτές και τους πελάτες.

- 22 Η Europamur άσκησε προσφυγή κατά της εν λόγω αποφάσεως, προβάλλοντας, μεταξύ άλλων λόγων, ότι είναι αναγκαίο να μπορούν τα μικρά εμπορικά καταστήματα να ευθυγραμμίζουν τις τιμές τους με εκείνες των ανταγωνιστών τους, ότι έπρεπε να τηρηθεί έναντι της ίδιας το σύστημα αποδείξεως που απορρέει από το άρθρο 17 του LCD και ότι η συμπεριφορά για την οποία επιβλήθηκε η κύρωση δεν συνεπαγόταν καμία ζημία των καταναλωτών. Η Europamur υποστήριξε επίσης ότι η επιβληθείσα κύρωση αντιβαίνει στο δικαίο της Ένωσης, διότι η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές μεταφέρθηκε ελλιπώς στην εθνική έννομη τάξη με τον νόμο 29/2009, καθόσον ο νόμος αυτός δεν τροποποίησε το γράμμα του άρθρου 14 του LOCM.
- 23 Η περιφερειακή διοίκηση υποστήριξε, ιδίως, αφενός, ότι το καθεστώς κυρώσεων του LOCM, το οποίο προβλέπεται ειδικά για την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών, είναι ανεξάρτητο από τον LCD, ο οποίος αφορά περισσότερο τις σχέσεις μεταξύ των επιχειρηματιών, με αποτέλεσμα η απαγόρευση που προβλέπεται στο άρθρο 14 του LOCM να ισχύει χωρίς να απαιτείται να συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 17 του LCD, και, αφετέρου, ότι δεν υφίσταται σύγκρουση μεταξύ της εθνικής ρυθμίσεως και της ρυθμίσεως της Ένωσης.
- 24 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Juzgado de lo Contencioso-Administrativo nº 4 de Murcia (περιφερειακό διοικητικό δικαστήριο αριθ. 4 της Murcia, Ισπανία) αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα εξής προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Έχει η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική διάταξη, όπως το άρθρο 14 του LOCM, η οποία έχει αυστηρότερο χαρακτήρα από την εν λόγω οδηγία, καθόσον απαγορεύει εκ προοιμίου την πώληση επί ζημία –μεταξύ άλλων από τους χονδρεμπόρους–, θεωρώντας την εν λόγω πρακτική ως διοικητική παράβαση για την οποία συνεπώς επιβάλλονται κυρώσεις, λαμβανομένου υπόψη ότι σκοπός του ισπανικού νόμου είναι, επιπλέον της ρυθμίσεως της αγοράς, η προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών;
- 2) Έχει η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές την έννοια ότι αντιτίθεται στο προμνησθέν άρθρο 14 του LOCM, ακόμη και αν η εθνική διάταξη προβλέπει εξαίρεση από τη γενική απαγόρευση της πωλήσεως επί ζημία στις περιπτώσεις στις οποίες i) ο παραβάτης αποδεικνύει ότι σκοπός της πωλήσεως επί ζημία είναι η προσέγγιση των τιμών ενός ή περισσότερων ανταγωνιστών με δυνατότητα σημαντικού επηρεασμού των πωλήσεών του ή ii) πρόκειται για ευπαθή είδη των οποίων πλησιάζει η ημερομηνία λήξεως;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 25 Με τα δύο ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να συνεξεταστούν, το αιτούν δικαστήριο ζητεί στην ουσία να διευκρινιστεί αν η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές αποκλείει εθνική διάταξη, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιβάλλει γενική απαγόρευση της προσφοράς προς πώληση ή της πωλήσεως αγαθών επί ζημία και η οποία προβλέπει λόγους παρεκκλίσεως από την εν λόγω απαγόρευση στηριζόμενους σε κριτήρια που δεν περιλαμβάνονται στην οδηγία αυτή.

Επί της αρμοδιότητας

- 26 Η Ισπανική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αμφισβητούν το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως επειδή, κατά την άποψή τους, τα επίμαχα πραγματικά περιστατικά δεν emπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Συγκεκριμένα, η

εν λόγω οδηγία έχει εφαρμογή, όπως προκύπτει από τα άρθρα 2 και 3, μόνο στις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων έναντι των καταναλωτών και, επομένως, δεν εφαρμόζεται στις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές μεταξύ επαγγελματιών. Εν προκειμένω, όμως, δεν αμφισβητείται ότι η πώληση επί ζημία είχε λάβει χώρα μεταξύ επαγγελματιών.

- 27 Με την επιχειρηματολογία αυτή, η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή αμφισβητούν, κατ' ουσίαν, την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να απαντήσει στα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου.
- 28 Συναφώς, καίτοι είναι αληθές ότι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 42 των προτάσεών του, η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές έχει εφαρμογή μόνο στις πρακτικές εκείνες που θίγουν άμεσα τα οικονομικά συμφέροντα των καταναλωτών και, ως εκ τούτου, δεν έχει εφαρμογή στις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ επαγγελματιών, εντούτοις εξ αυτού δεν μπορεί να συναχθεί ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να απαντήσει στα προδικαστικά ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου.
- 29 Πράγματι, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως δεχθεί ότι είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί αιτήσεων προδικαστικής αποφάσεως που αφορούν διατάξεις του δικαίου της Ένωσης σε περιπτώσεις στις οποίες τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης δεν εμπίπτουν μεν στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, αλλά στις οποίες οι σχετικές διατάξεις του δικαίου αυτού εφαρμόζονται δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, η οποία εναρμονίστηκε, όσον αφορά τις λύσεις που επιβάλλονται σε καταστάσεις που δεν εμπίπτουν στο δίκαιο της Ένωσης, προς εκείνες που έχει προκρίνει το δίκαιο αυτό (βλ., συναφώς, αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψη 45, και της 15ης Νοεμβρίου 2016, Ullens de Schooten, C-268/15, EU:C:2016:874, σκέψη 53). Σε μια τέτοια κατάσταση, υπάρχει ένα βέβαιο συμφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης να δίδεται ομοιόμορφη ερμηνεία στις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης προκειμένου να αποφεύγονται στο μέλλον αποκλίνουσες ερμηνείες (απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2012, Nolan, C-583/10, EU:C:2012:638, σκέψη 46 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 30 Εν προκειμένω, από την απόφαση του αιτούντος δικαστηρίου προκύπτει ότι οι διατάξεις της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές κατέστησαν εφαρμοστέες από το εθνικό δίκαιο σε καταστάσεις, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας αυτής.
- 31 Πράγματι, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 46 έως 51 των προτάσεών του, το άρθρο 14 του LOCM, που απαγορεύει την πώληση επί ζημία στο εμπόριο λιανικής, πρέπει να λογίζεται ως μεταφορά στην εθνική έννομη τάξη της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Επιπλέον, δεδομένου ότι η έκτη συμπληρωματική διάταξη του LOCM επεκτείνει την εν λόγω απαγόρευση στους χονδρεμπόρους και η εφαρμογή της απαγορεύσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 14 του LOCM εφαρμόζεται με τον ίδιο τρόπο στις πωλήσεις μεταξύ χονδρεμπόρων και λιανοπωλητών και σε εκείνες μεταξύ λιανοπωλητών και καταναλωτών, οι συνέπειες της ερμηνείας της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές την οποία ζητεί το αιτούν δικαστήριο είναι οι ίδιες και στα δύο είδη πωλήσεων. Εξάλλου, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η κύρωση που επιβλήθηκε στην Europamur στηρίζεται στο άρθρο 14 του LOCM, το οποίο αποτελεί ακριβώς το αντικείμενο των προδικαστικών ερωτημάτων.
- 32 Επομένως, υπάρχει βέβαιο συμφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης να δοθεί ομοιόμορφη ερμηνεία στις διατάξεις που έχουν ληφθεί από το δίκαιο της Ένωσης προκειμένου να αποφευχθούν στο μέλλον αποκλίνουσες ερμηνείες.
- 33 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να απαντήσει στα υποβληθέντα ερωτήματα.

Επί της ουσίας

- 34 Για να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, όπως αυτό αναδιατυπώθηκε στη σκέψη 25 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει εξ αρχής να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές έχει την έννοια ότι αντιτίθεται στην εφαρμογή εθνικής διατάξεως που προβλέπει γενική απαγόρευση της προσφοράς προς πώληση ή της πωλήσεως αγαθών επί ζημία, χωρίς να είναι αναγκαίο να καθοριστεί, με γνώμονα το πραγματικό πλαίσιο κάθε περιπτώσεως, αν η συγκεκριμένη εμπορική πράξη έχει «αθέμιτο» χαρακτήρα υπό το πρίσμα των κριτηρίων που θέτουν τα άρθρα 5 έως 9 της οδηγίας αυτής και χωρίς να αναγνωρίζεται στα αρμόδια δικαστήρια περιθώριο εκτιμήσεως ως προς το ζήτημα αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω διάταξη επιδιώκει σκοπούς σχετικούς με την προστασία των καταναλωτών (βλ., συναφώς, διάταξη της 7ης Μαρτίου 2013, *Euronics Belgium*, C-343/12, EU:C:2013:154, σκέψεις 30 και 31 καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 35 Όσον αφορά, πρώτον, τους σκοπούς που επιδιώκει η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική διάταξη, από την αιτιολογική έκθεση του LOCM προκύπτει ότι ο νόμος αυτός αποσκοπεί στην προστασία των καταναλωτών. Εξάλλου, κατά το αιτούν δικαστήριο, ο επιδιωκόμενος με τον τρόπο αυτόν σκοπός είναι επιβεβλημένος ακόμα και σε καταστάσεις όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, που αφορά πωλήσεις μεταξύ χονδρεμπόρων και μικρών εμπορικών καταστημάτων, διότι οι εν λόγω πωλήσεις έχουν συνέπειες για τον καταναλωτή. Ειδικότερα, ο καταναλωτής επωφελείται κατά τις αγορές του στα μικρά εμπορικά καταστήματα από τη συγκέντρωση των παραγγελιών μέσω της αποθήκης χονδρικής, χωρίς την οποία ο λιανέμπορος θα ήταν ανυπεράσπιστος απέναντι στην ασύγκριτα μεγαλύτερη ικανότητα αγοράς των μεγάλων αλυσίδων καταστημάτων και των εμπορικών κέντρων, που έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα αγορών.
- 36 Η διαπίστωση αυτή επιρρωννύεται από την απόφαση περί επιβολής κυρώσεως που εξέδωσε η περιφερειακή διοίκηση. Πράγματι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 21 της παρούσας αποφάσεως, η περιφερειακή διοίκηση αιτιολόγησε την ως άνω απόφαση, καθώς και το ύψος του προστίμου, με παρατηρήσεις στηριζόμενες στην προστασία των καταναλωτών.
- 37 Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο ερμηνεία της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, λαμβάνοντας ακριβώς υπόψη τους κατ' αυτόν τον τρόπο προσδιοριζόμενους σκοπούς του άρθρου 14 του LOCM.
- 38 Όσον αφορά, δεύτερον, το ζήτημα αν η επίμαχη στην κύρια δίκη απαγόρευση πωλήσεως επί ζημία έχει γενικό χαρακτήρα κατά την έννοια της νομολογίας ή αν οι παρεκκλίσεις από την εν λόγω απαγόρευση παρέχουν τη δυνατότητα στα εθνικά δικαστήρια να διαπιστώνουν, λαμβανομένου υπόψη του πραγματικού πλαισίου κάθε περιπτώσεως, τον «αθέμιτο» χαρακτήρα της κάθε πωλήσεως επί ζημία με γνώμονα τα κριτήρια που προβλέπονται στα άρθρα 5 έως 9 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας θέτει τα κριτήρια που καθιστούν δυνατό να καθοριστούν οι περιστάσεις υπό τις οποίες μια εμπορική πρακτική πρέπει να θεωρείται αθέμιτη και, κατά συνέπεια, απαγορευμένη (διάταξη της 7ης Μαρτίου 2013, *Euronics Belgium*, C-343/12, EU:C:2013:154, σκέψη 25).
- 39 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση των κανόνων σχετικά με τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές και ότι, επομένως, τα κράτη μέλη, όπως ρητώς προβλέπει το άρθρο 4 της οδηγίας, δεν δύνανται να λαμβάνουν μέτρα αυστηρότερα των οριζόμενων από την οδηγία αυτή, ακόμη και αν σκοπός των σχετικών μέτρων είναι η διασφάλιση υψηλότερου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών (βλ., συναφώς, απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2010, *Plus Warenhandels-gesellschaft*, C-304/08, EU:C:2010:12, σκέψη 41, και διάταξη της 30ής Ιουνίου 2011, *Wamo*, C-288/10, EU:C:2011:443, σκέψη 33).

- 40 Εν προκειμένω, αφενός, δεν αμφισβητείται ότι, κατ' εφαρμογήν της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής διατάξεως, η πώληση επί ζημιά λογίζεται, άνευ άλλου τινός, ως αθέμιτη εμπορική πρακτική και ότι δεν εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να προσδιορίσουν τον αθέμιτο χαρακτήρα της πωλήσεως αυτής, σε συνάρτηση με το πραγματικό πλαίσιο κάθε περιπτώσεως, με γνώμονα τα κριτήρια που εκτίθενται στα άρθρα 5 έως 9 της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές. Αφετέρου, επίσης δεν αμφισβητείται ότι οι δύο παρεκκλίσεις από την απαγόρευση των πωλήσεων επί ζημιά περί των οποίων γίνεται λόγος στο άρθρο 14 του LOCM στηρίζονται σε κριτήρια που δεν προβλέπονται από την οδηγία αυτή.
- 41 Σύμφωνα, όμως, με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως, τα κράτη μέλη, προσδιορίζοντας κριτήρια διαφορετικά από εκείνα τα οποία θέτει το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, δεν μπορούν να λαμβάνουν μέτρα αυστηρότερα από τα προβλεπόμενα στην ίδια οδηγία.
- 42 Επιπλέον, μεταξύ των απαγορευόμενων περισσότερο περιοριστικών μέτρων περιλαμβάνεται επίσης, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 62 έως 64 των προτάσεών του, η αντιστροφή του βάρους αποδείξεως η οποία προβλέπεται στο άρθρο 14 του LOCM. Πράγματι, δεδομένου ότι οι πωλήσεις επί ζημιά δεν περιλαμβάνονται μεταξύ των πρακτικών περί των οποίων γίνεται λόγος στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, προκειμένου να επιβληθεί κύρωση λόγω παραβιάσεως μιας τέτοιας απαγορεύσεως πωλήσεως επί ζημιά πρέπει να διενεργείται προηγουμένως εξέταση, βάσει συνεκτιμήσεως του πραγματικού πλαισίου κάθε περιπτώσεως, του «αθέμιτου» χαρακτήρα της εν λόγω πωλήσεως με γνώμονα τα κριτήρια που εκτίθενται στα άρθρα 5 έως 9 της οδηγίας αυτής και δεν μπορεί η επιβολή της κυρώσεως να στηρίζεται σε τεκμήριο το οποίο εναπόκειται στον επαγγελματία να ανατρέψει (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, VTB-VAB και Galatea, C-261/07 και C-299/07, EU:C:2009:244, σκέψη 65, όσον αφορά την απαγόρευση συνοδευόμενων με δώρα προσφορών στους καταναλωτές).
- 43 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί απάντηση ότι η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές έχει την έννοια ότι αποκλείει εθνική διάταξη, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιβάλλει γενική απαγόρευση της προσφοράς προς πώληση ή της πωλήσεως αγαθών επί ζημιά και η οποία προβλέπει λόγους παρεκκλίσεως από την εν λόγω απαγόρευση στηριζόμενους σε κριτήρια που δεν περιλαμβάνονται στην οδηγία αυτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 44 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτόντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πέμπτο τμήμα) αποφαινεται:

Η οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές»), έχει την έννοια ότι αποκλείει εθνική διάταξη, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία επιβάλλει γενική απαγόρευση της προσφοράς προς πώληση ή της πωλήσεως αγαθών επί ζημιά και η οποία προβλέπει λόγους παρεκκλίσεως από την εν λόγω απαγόρευση στηριζόμενους σε κριτήρια που δεν περιλαμβάνονται στην οδηγία αυτή.

(υπογραφές)